

Dr. Fodor László

Egy gyermekekre irányuló segítő szakma első erdélyi magyar képviselői

A Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem marosvásárhelyi karán sikeresen lediplomázott a hazai segítő szakmák történetében az első, kimondottan hátrányos helyzetű, illetve veszélyeztetett gyermekek és fiatalok szociális gondozására kiképzett pedagógus generáció. A harminc végzős hallgató olyan pályára specializálódott, illetve olyan hivatásra szocializálódott, amely a hazai társadalom demokratizálódási folyamataival párhuzamosan, valamint nyilvánvaló európai trendeknek megfelelően az elkövetkező időkben egyre keresettebb lesz a munkaerőpiacon. Az úgynevezett humánsegítő, szociális szolgáltatásokat nyújtó szakmák közül – legalábbis tájainkon – a szociálpedagógusi pálya minden bizonnyal a legújabb. Ennek a rendkívül fontos pedagógiai szakmai tevékenységnek az időszerűsége mindenekelőtt abban áll, hogy alkalmas az (egyébként egészséges és normális) iskoláskorú gyermekek és fiatalok szociális problémáinak, s az azokhoz kapcsolódó tanulási, viselkedési, interakciós, kommunikációs és kapcsolati, illetőleg mindennemű alkalmazkodási és beilleszkedési nehézségeinek céltudatos és szisztematikus, gyermekvédelmi és egészség-nevelési kritériumokat, valamint jogi, pszichológiai és humánlogikai szempontokat követő kezelésére.

A most frissen végzett pedagógiai szakemberek elkövetkező tevékenységének pszichológiai alapjait éppen abban lehet megragadni, hogy azok a gyermekek, akiket a család valamilyen okból kifolyólag elhanyagol, akiknek alapvető szükségleteit nem akarja vagy nem tudja elfogadható minőségben kielégíteni, azok különös figyelmet, szakszerű pedagógiai gondoskodást és segítséget igényelnek. Ezek a gyermekek, noha nem fogyatékosok (tehát nem igényelnek gyógypedagógusi ellátást), az átlagnál rendszerint mégis érzékenyebbek, figyelmetlenebbek, nyugtalanabbak, labilisabbak, engedetlenebbek, gátoltabbak, izoláltabbak, agresszívabbak és örömnélküliebbek. Könnyen belátható, hogy ezeknek a gyermekeknek nagyobb esélyük van arra, hogy pszichikus vagy szomatikus, óvodai és iskolai beilleszkedést megnehezítő rend-ellenességekkel szembesüljenek. Aligha kétséges, hogy céltudatos szociális ápolás hiányában nem lesznek képesek megküzdenni nehézségeikkel, problémáikkal.

A nyolc félévre kiterjedő egyetemi szintű képzés következtében végzőseink tudatosították, hogy a szociális pedagógus alapvető professzionális feladata (az általános szociális gondozótól eltérően) elsősorban arra vonatkozik, hogy jól megválasztott (a családi, óvodai vagy iskolai tevékenységeket kiegészítő) pedagógiai intézkedések révén előzze meg, csökkentse vagy hátrítsa el mindazokat a hátrányos helyzetből fakadó akadályozó tényezőket, amelyek a növendékek egészséges személyiségfejlődését, normális szocializálódását, természetesen az iskolai tanulási tevékenységek sikerességét, illetve az egész iskolai adaptációt veszélyeztetik. Látható, hogy itt voltaképpen egy igencsak sajátos, kivételesen komplex és körülményes, alapvetően pszichológiai szemléletű, társadalmi szempontból nélkülözhetetlen nevelési (fejlesztési) munkáról van szó, amelynek lényeges vetületét a problematikus családi vagy iskolai helyzetek, a romboló hatású és nagyon sokféle sérelmet szülő tényezők és élet-szituációk prevenciója vagy esetenként korrekciója alkotja. Mint tudott, a prevenció voltaképpen a hátrányos helyzet és a veszélyeztetettség tényezők hatásától várható lelki vagy testi problémák kialakulása előtt megvalósított szakszerű pedagógiai intervenció, amelynek segítségével bizonyos mértékben meg lehet akadályozni a gyermek személyiségfejlődésének sérüléseit, torzulásait, következzészerűen elejét lehet venni a családi vagy az iskolai beilleszkedési nehézségek kialakulásának. A korrekció pedig olyan szociálpedagógiai beavatkozás, amely a személyiség működésében problémákat okozó (a hátrányos helyzet következtében már kialakult, esetenként rögzült) pszichikus képződményeket és sajátosságokat javítja, optimalizálja, fejleszti, azok hiányát valamilyen módon pótolja, a megtárgyasult károsodásokat bizonyos mértékben kompenzálja. Aligha kell bizonygatni, hogy mind a prevencióhoz, mind pedig a korrekcióhoz szorosan hozzátartozik a hátrányos helyzet enyhítése és a gyermek fejlődési környezetének, illetve a családon belüli (esetenként iskolai) szociális körülményeinek kívánatos (azonban meglehetősen problematikus) rendezése is. Egyáltalán nem nehéz észrevenni, hogy ezek a célirányos fejlesztő vagy terápiás eljárások roppant nehéz pedagógiai feladatokat jelentenek, de amelyek teljesítésének hiányában a gyermek személyiségproblémái teljes mértékben nem oldódhatnak meg. Kétségtelen, hogy ez a tény alapozza meg a szociális orientációjú pedagógus munkájának nagy horderejű társadalmi jelentőségét. Ehhez azonban még azt is hozzá kell tennünk, hogy a szociálpedagógiai ellátást igénylő gyermekek száma akár egy korosztály, akár pedig a teljes gyermekpopuláció síkján az utóbbi időkben növekvő tendenciát mutatott.

Az Erdélyi Magyar Tudományegyetem első pedagógus promóciója tehát arra készült fel, hogy tudjon szakszerű segítséget nyújtani az arra rászorult gyermekeknek, hogy változatos pedagógiai módszerekkel és technikákkal, valamint terápiás és formatív hatású beavatkozásokkal legyen képes fejleszteni személyiségük lényeges

erőforrásait, ellenálló képességét, vitalitását, küzdőképességét, sikertelenség-feldolgozó és konfliktus-megoldó lehetőségeit, stresszfeldolgozó, feszültség- és szorongásoldó mechanizmusait. Az ilyen jellegű szociális segítségnyújtást személyes tanácsadás, egyéni vagy kicsoportos fejlesztő és kompenzáló szociotréningek, csoportépítő és közösségfejlesztő programok, kommunikációs játékok, önismeret-fejlesztő tréningek, együttes élményeket kiváltó foglalkozások, tanulás-módszertani ismertető formájában fogják majd megvalósítani.

Végezetül még arra szeretnénk utalni, hogy a pedagógia szak oktatói a képzés teljes vonulatában arra törekedtek, hogy e humánsegítő pályát elsőként felkaroló végzős hallgatókban kialakítsák nemcsak a szükséges szakmai tudást, hanem azt a kivételes felelősség- és kötelességtudatot, azt a gyermekközpontú pedagógiai gondolkodás-módot, valamint azt a szociális érettséget és empatizáló képességet is, amelyek hiányában a szociális munka terén szinte elképzelhetetlen a sikeres pályagyakorlás. Meg vagyunk tehát győződve arról, hogy pályakezdő növendékeink –mint egy új tudományegyetem első végzősei – rendelkeznek azzal a széles léptékű és funkcionális szakműveltséggel, amelynek alapján sikeresen helyt tudnak majd állni a legváltozatosabb szociális munkahelyzetekben. Jó okunk van azt feltételezni, hogy egész tevékenységüket annak a nevelésfilozófiai alapeszmének a függvényében fogják kifejteni, mely szerint a világra született gyermek az élet legcsodálatosabb kincse, az emberi közösségek legtüneményesebb értéke. PrINCÍPIUMKÉNT fogják szem előtt tartani, hogy a gyermeki érdek mindennek fölött álló érdek.